

Віктор Валерійович ГАЛАСЮК

кандидат економічних наук,
Голова Комітету Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва,
Президент Української асоціації Римського клубу
E-mail: galasyuk@gmail.com

ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Галасюк, В. В. Індустріальні парки: світовий досвід та перспективи створення в Україні [Текст] / Віктор Валерійович Галасюк // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. – Том 28. – № 1. – С. 40-50. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Розгортання процесів деіндустріалізації в Україні є наслідком деградації національного промислового потенціалу, що відкидає вітчизняну економіку у минуле порівняно з високорозвиненими країнами. Водночас відбудову промисловості стримує гострий «інвестиційний голод», який поглиблює проблеми безробіття та еміграції населення, консервує низький рівень життя. Подолання системних проблем, що склалися у вітчизняному індустріальному секторі, потребує рішучого використання дієвих інструментів промислового розвитку, одним з яких є індустріальні парки.

Мета. Мета статті полягає у тому, щоб на основі аналізу міжнародного досвіду обґрунтувати перспективні напрями розвитку промислового сектору України з використанням механізму індустріальних парків.

Метод. Методологічну базу роботи сформував комплекс взаємодоповнювальних методів наукового дослідження економічних процесів і явищ: історико-логічний метод, метод системного аналізу, методи економіко-математичного моделювання, компаративного та статистичного аналізу, загальнонаукові методи аналізу й синтезу, індукції й дедукції. Для проведення комплексного аналізу застосовувалися методи комп'ютерного оброблення, аналізу і відображення інформації за допомогою програми Microsoft Excel.

Результати. У статті розглянуто сутнісні та економіко-правові аспекти створення індустріальних парків як механізму формування сприятливого інвестиційного клімату з метою підвищення міжнародної конкурентоспроможності і розвитку промислового сектору України. Проаналізовано передовий міжнародний досвід використання індустріальних парків для забезпечення прискореного зростання економіки на інноваційній основі. Досліджено наявні передумови та перспективи активізації політики створення індустріальних парків в Україні. Обґрунтовано законодавчі ініціативи зі сприяння відкриттю та запуску ефективної роботи нових індустріальних парків у вітчизняній практиці промислового розвитку. Окреслено заходи промислової політики, які повинні доповнити існуючі законодавчі норми та ініціативи щодо розвитку в Україні мережі індустріальних парків. Представлено результати економіко-математичного аналізу впливу індустріальних парків на основні макроекономічні показники України: валовий внутрішній продукт, зовнішню торгівлю, рівень зайнятості населення, обсяги промислового виробництва.

Ключові слова: індустріальний парк; технопарк; вільні (спеціальні) економічні зони; промислова політика; інвестиційний клімат; інженерно-транспортна інфраструктура.

Victor Valeriovych HALASIUK

PhD in Economics,
Chairman of the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine
on industrial policy and entrepreneurship
President of the Ukrainian Association of the Roman Club
E-mail: galasyuk@gmail.com

INDUSTRIAL PARKS: WORLD EXPERIENCE AND PERSPECTIVES OF CREATION IN UKRAINE

Abstract

Introduction. *The deindustrialization processes in Ukraine can be defined as the result of national industrial potential degradation, that throws domestic economy back in the past in comparison with highly developed countries. At the same time, the restoration of the industry is constrained by sharp "investment hunger», which deepens the problems of unemployment and emigration of the population, preserves a low standard of living. Overcoming the systemic problems prevailing in the domestic industrial sector requires the decisive use of effective industrial development instruments, one of which is industrial parks.*

Purpose. *The article aims to argue the perspective directions of the Ukrainian industrial sector development using the mechanism of industrial parks on the basis of international experience analysis.*

Method. *Methodological base of the paper covers a complex of complementary methods of scientific research of economic processes and phenomena: historical and logical method, method of system analysis, methods of economic and mathematical modelling, comparative and statistical analysis, general scientific methods of analysis and synthesis, methods of induction and deduction. In order to carry out the complex analysis, methods of computer processing, analysis and display of information using the Microsoft Excel program also are used.*

Results. *The article has discussed essential and economic and legal aspects of industrial parks creation as a mechanism for the formation of a favourable investment climate in order to increase the international competitiveness and develop industrial sector of Ukraine. Advanced international experience of using industrial parks to provide accelerated economic growth on an innovative basis has been analysed. Existing preconditions and prospects for activating the policy of industrial parks creation in Ukraine have been investigated. Legislative initiatives to promote the opening and launching of new industrial parks in the domestic practice of industrial development have been argued. The measures of industrial policy, which should complement the existing legislative norms and initiatives concerning the development of a network of industrial parks in Ukraine, have been outlined. The results of the econometric analysis of industrial parks influence on the main macroeconomic indicators (gross domestic product, foreign trade, employment, volumes of industrial production) of Ukraine have been presented.*

Keywords: *industrial park; techno-park; free (special) economic zones; industrial policy; investment climate; engineering and transport infrastructure.*

JEL classification: O30

Вступ

Недостатньо керовані, а інколи й хаотичні процеси переходу до ринкових відносин та інтеграції у світове господарство протягом останніх десятиліть мали наслідком стрімку деіндустріалізацію вітчизняної економіки. Так, за оцінками Світового банку, частка промисловості у ВВП України скоротилась з 43,5 % у 1992 р. до 14,2 % у 2016 р. [1]. На відміну від низки розвинутих країн, де зменшення частки промисловості в структурі економіки відбувалось поступово, супроводжувалось перенесенням виробничих потужностей до країн з більш доступною робочою силою і загалом засвідчило перехід до постіндустріальної стадії розвитку, в Україні деіндустріалізація стала проявом деградації національного промислового потенціалу, що відкинуло вітчизняну економіку на десятиріччя назад порівняно з вихідними позиціями.

Відбудову української промисловості стримує гострий «інвестиційний голод», який стимулює безробіття та еміграцію, консервує бідність населення. Прямі іноземні інвестиції на душу населення в Україні у 2016 р. склали 1,08 тис. дол. США, тоді як в Білорусі – 2,0 тис., Грузії – 3,5 тис., Польщі – 4,8 тис., Казахстані – 7,3 тис., Чехії – 10,9 тис. [2]. Вітчизняний інвестиційний клімат має багато серйозних недоліків, а за привабливістю податкової системи Україна взагалі посідає одне з останніх місць у світі: 133 з 138 [3]. За рівнем розвитку економіки (ВВП на душу населення) наша країна відстає від країн ЄС вже в 5 разів, хоча в 1990 р. це розходження було вдвічі меншим. У цих умовах рух за інерцією є виразом вітчизняної економіки. Виправлення ситуації, що склалася, потребує рішучого використання дієвих інструментів промислового розвитку, одним з яких є індустріальні парки.

Наукові дослідження особливостей функціонування індустріальних парках в Україні та світі здійснювались низкою вітчизняних вчених, серед яких слід виділити доробок І. Ю. Єгорова [4], І. Ю. Гужви [5], В. Г. Панченка [6], Л. І. Федулової [7], Ю. В. Чичиренка [8], експертів Національного інституту стратегічних досліджень [9]. Зазначеними вченими ґрунтовно розкрито актуальність проблеми створення та організації діяльності індустріальних парків як інноваційної структури для забезпечення розвитку промислового виробництва, розроблено моделі прийняття управлінських рішень щодо створення індустріального парку, всебічно розглянуто напрями державної підтримки індустріальних парків. Віддаючи належне існуючим напрацюванням, слід підкреслити, що розробка нових законодавчих ініціатив щодо підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних індустріальних парків обумовлюють необхідність подальших досліджень у даному напрямку.

Мета статті

Метою дослідження є обґрунтування на основі аналізу міжнародного досвіду перспективних напрямів розвитку промисловості України з використанням механізму індустріальних парків.

Виклад основного матеріалу дослідження

Індустріальні парки – це спеціальні промислові території, як правило, з підготовленою інженерно-транспортною інфраструктурою, набором необхідних сервісів, спрощеними регуляторними процедурами та пакетом інвестиційних стимулів для виробничих та науково-дослідних підприємств. Це перевірений часом і міжнародним досвідом механізм індустріалізації економіки, залучення інвестицій, збільшення зайнятості населення, збалансованого регіонального розвитку, підтримки місцевих виробників, сприяння малому та середньому підприємству.

Перші індустріальні парки були створені у Західній Європі та США ще наприкінці XIX – початку XX сторіччя. Першим у світі відкрито Траффордський індустріальний парк (Trafford Park), який було започатковано компанією «Shipcanal and Docks» поблизу Манчестера у 1896 р. [10, с. 85]. У США перший індустріальний парк з'явився біля Чикаго у 1907 р. Через півсторіччя цим досвідом скористалися Азійські Тигри. У 1951 р. в Сінгапурі з'явився перший в Азії індустріальний парк.

Незважаючи на більш ніж 100-річну історію, індустріальні парки як інструмент економічного розвитку корисні і в сучасному світі. Станом на сьогодні у світі функціонує 15 тис. індустріальних парків. Вони стали фактором прискореного економічного розвитку Західної Європи та США 50-100 років тому, країн Азії 30-50 років тому, країн Східної Європи та інших успішних сусідів, таких як Туреччина, 10-20 років тому.

Зокрема, в Польщі станом на сьогодні на території 14 спеціальних економічних зон (СЕЗ) функціонує 77 індустріальних та технологічних парків. Відповідне законодавство, що регулює діяльність таких зон, було розроблено ще в 1994 році – «The Polish Act of 1994 on Special Economic Zones» [11]. Перша спеціальна економічна зона в Польщі була створена в 1995 р. (Mielec SEZ). Передумовами її створення були: безробіття в регіоні на рівні 20 % та надлишок виробничих фондів реорганізованого підприємства PZL Mielec. Вже у 2001 р. це дозволило створити більше 5,6 тис. робочих місць, число яких сьогодні зросло до 20 тисяч. Всі інші польські СЕЗ були засновані у другій половині 1990-х рр., завдяки чому протягом наступних 10 років реальний ВВП країни зріс на 50 %, а експорт збільшився майже втричі.

У 2002-2016 рр. в Туреччині було створено 284 індустріальні парки або так звані організовані промислові зони, 206 з яких загальною площею понад 58 тис. га вже почали функціонувати. За цей період промпарки були створені та функціонують практично в усіх регіонах країни з різним рівнем економічного розвитку та розглядаються інвесторами як одні з найбільш інвестиційно привабливих серед інших країн Близького Сходу. Індустріальні парки стали важливим інструментом залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у Туреччину. За період 1995-2017 рр. понад 80 % ПІІ в країні були зосереджені саме в них. Наразі в індустріальних парках Туреччини діють більше 45 тис. компаній-резидентів, які створили близько 900 тис. робочих місць [12]. Як наслідок, ВВП і експорт країни в зазначений період зросли більше ніж у 3 рази. А у 2013 р. Туреччина, яка до цього десятиріччями була боржником МВФ, повернула цій організації останній транш, повністю погасивши свою заборгованість. Однак турецька влада не має наміру зупинитися на досягнутих результатах, на сьогодні заплановано побудову цілих промислових містечок, для одного з яких, зокрема, буде створено цілий штучний острів в акваторії Чорного моря, біля узбережжя провінції Трабзон у межах програми розвитку промисловості країни. Туреччина зацікавлена в будівництві п'яти індустріальних містечок в різних провінціях країни, які будуть сприяти зростанню економіки. Очікується, що їх запуск дозволить знизити надмірний імпорт та дасть імпульс розвитку місцевої промисловості [13].

За оцінками турецьких експертів, коефіцієнт дохідної частини реалізації проекту з будівництва нових індустріальних містечок складає 1:5 по відношенню до державних інвестицій у розвиток відповідної інфраструктури. Відповідно, у згаданому випадку держава налаштована інвестувати у будівництво аеропортів, готелів, торгово-виробничої та соціальної інфраструктури, розвиток медицини,

освіти на рівні 25 млрд дол. США. Для розвитку технологій та запуску серійного масштабного виробництва передбачається залучення додаткових приватних інвестицій на рівні 2 млн дол. США на 1 га промислово-виробничої території.

Поряд з індустріальними в Туреччині успішно функціонують й технологічні парки, принциповою відмінністю яких є акцент на підтримці науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) з метою доведення наукових ідей до стадії промислового зразка та їх подальшої комерціалізації. Це досягається створенням на території технопарків бізнес-інкубаторів, у яких відповідні ідеї у сфері високих технологій проходять всі етапи розвитку: від задумки до масового виробництва конкурентоспроможної продукції на світовому ринку. У Туреччині на сьогодні створено 63 технопарки, 50 з яких вже функціонують, а решта перебувають на різних стадіях спорудження. З метою забезпечення ефективного використання науково-технічного потенціалу у промисловій сфері учасникам турецьких технопарків надаються наступні преференції:

- прибуток, отриманий від розробки програмного забезпечення, НДДКР та проектних заходів, звільняється від податку на прибуток та корпоративних податків;
- продаж прикладного програмного забезпечення (зокрема, для управління системою, управління даними, бізнес-додатки, Інтернету, мобільних телефонів та військового управління), виробленого винятково в технопарках, звільняється від оподаткування ПДВ.
- заробітна плата працівників НДДКР та допоміжного персоналу, зайнятих у технопарках, звільняється від усіх податків. Кількість обслуговуючого персоналу, на який поширюється норма, не може перевищувати 10 % від кількості працівників НДДКР.
- 50 % частки роботодавця у виплаті соціального страхування сплачуються урядом.
- учасники технопарків звільняються від мита на імпортовану продукцію та інших зборів у межах дослідницьких та проектних програм [14].

У Китаї перші спеціальні економічні зони були створені ще в 1980 р. І вже станом на 2006 рік там функціонувало 54 національні зони технологічного розвитку, по суті індустріальних парків, які вже тоді формували майже 5 % ВВП країни, акумулювали близько 22 % прямих іноземних інвестицій та генерували 15 % товарного експорту. Сьогодні 5 % ВВП Китаю генерують індустріальні парки, де працює близько 4 млн осіб. Чехія впровадила державну програму розвитку індустріальних парків у 1998 р. Протягом 7 років було створено близько сотні індустріальних парків, інвестори вклали в нові виробництва понад 9 млрд євро, створили 70 тис. робочих місць. У 1990 р. за реальним ВВП на душу населення Чехія випереджала Україну у 2 рази, сьогодні вона випереджає Україну за цим показником уже в 4 рази (рис. 1).

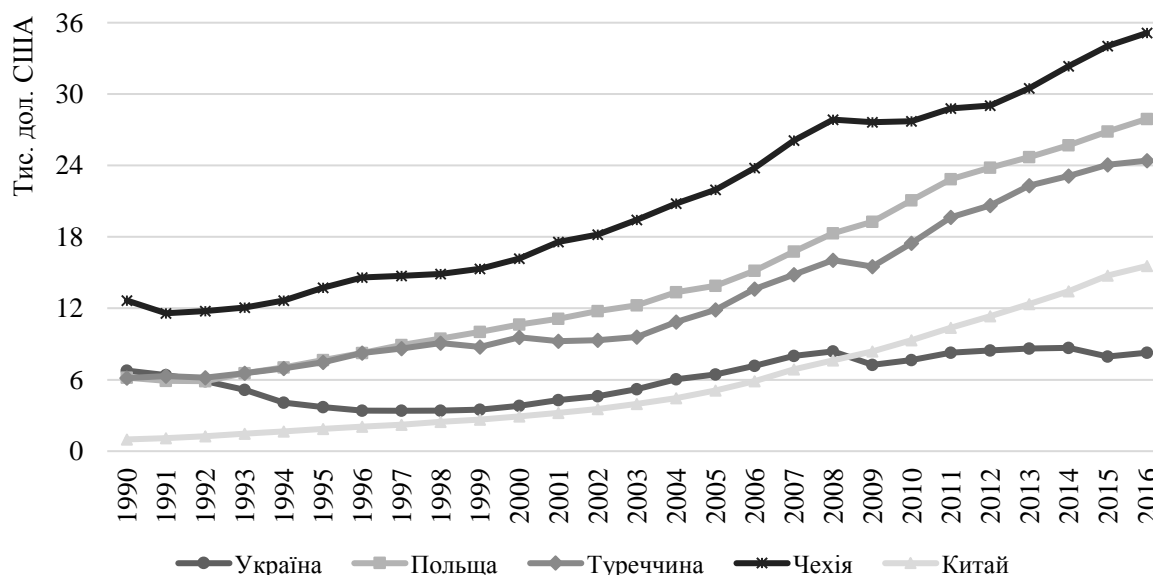

Рис. 1. Динаміка ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності в Україні, Польщі, Чехії, Туреччині, Китаї у 1990-2016 рр.

**Укладено автором на основі даних [15].*

Необхідно зазначити, що усвідомлення ролі держави в розбудові індустріальних парків поступово змінювалось з пасивної – простого надання інфраструктури, на активну – надання різноманітних стимулів та преференцій учасникам індустріальних парків на місцевому і

загальнонаціональному рівнях. Основні стимули, що наразі використовуються в міжнародній практиці для індустріальних парків, містять:

- кредити за спеціальними пільговими ставками;
- звільнення від податків та мит;
- субсидювання оренди;
- надання землі на пільгових умовах;
- субсидювання тарифів на електрику та воду;
- преференційні тарифи на телекомунікаційні послуги;
- спрощені регуляторні процедури, єдине вікно;
- колективне використання послуг та активів;
- створення житлової та комунальної інфраструктури для працівників [16].

Безумовно, кожна країна при цьому має свою власну специфіку у забезпеченні сприятливих умов господарської діяльності учасників індустріальних парків. Зокрема, в Польщі виробники в індустріальних парках, розташованих в СЕЗ, можуть отримати звільнення від сплати корпоративного податку або податку на доходи фізичних осіб, часткове звільнення від податку на майно. Крім того, в Польщі існує підтримка створення нових робочих місць – розмір залежить від проекту та може сягати 15,6 тис. злотих (4 тис. дол. США) за одне робоче місце. Також існує підтримка навчальних програм, спрямованих на підвищення кваліфікації персоналу – максимальна сума компенсації 70 % [17].

У Чехії виробники в індустріальних парках за різними програмами можуть отримати звільнення від сплати корпоративного податку на строк до 10 років та на 5 років звільнення від податку на майно. Крім того, держава надає гранти до 300 тис. крон (12 тис. дол. США) за створення нового робочого місця на території індустріального парку. В Білорусії виробники в індустріальних парках на десять років звільнені від сплати корпоративного податку, податку на нерухомість та земельного податку. На наступні десять років застосовується половинна ставка цих податків. Серед інших стимулів – звільнення від імпортного ПДВ та мита на обладнання та комплектуючі, пільгова ставка з податку на доходи фізичних осіб (працівників), пільги за соціальними внесками, звільнення від обов'язкового продажу валютної виручки та компенсаційних виплат за шкідливий вплив на навколишнє середовище. У Македонії виробники в індустріальних парках на десять років взагалі звільняються від сплати корпоративного податку, ПДФО, ПДВ, податку на нерухомість та акцизів. Крім того, такий інвестор має право ввозити сировину та обладнання на територію ІП без сплати будь-яких мит.

В Україні чинне законодавство про індустріальні парки надає вкрай незначні переваги їх учасникам, явно недостатні для того, щоб цей механізм зміг стати каталізатором розвитку вітчизняної економіки. Зокрема, законом «Про індустріальні парки» серед преференцій резидентам парків передбачено лише цільове фінансування на безповоротній основі та надання безвідсоткових кредитів для облаштування індустріальних парків, а також звільнення учасників парків від пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту [18]. Безумовно, настільки мізерна підтримка не йде в жодне порівняння з вищезазначеними практиками країн світу щодо стимулювання промислового розвитку через індустріальні парки. Як наслідок, хоча на сьогодні в Україні до Реєстру індустріальних (промислових) парків МЕРТ включено 28 парків загальною площею майже 1,5 тис. га, проте в 6 з цих парків досі навіть не обрано керуючу компанію [19]. Очевидно, що без належного пакету стимулів вітчизняні індустріальні парки здебільшого не будуть здатні залучати хоч якісь інвестиції та залишатимуться існувати у стані анабіозу.

Вияток можуть становити лише ті індустріальні парки, розвитку яких сприятиме місцева і центральна влада. Наприклад, на створення і облаштування індустріального парку «Industrial Forpost» у м. Дніпрі з місцевого та Державного бюджету передбачається виділити по 10 % від запланованого обсягу інвестицій, що надалі сприятиме інвестиційним надходженням від приватних компаній [20]. За ініціативою органів місцевого самоврядування, учасники парку також звільнятимуться від сплати земельного податку та ПДВ. Очікується, що надання таких умов дозволить відновити деградовану промислову територію міста шляхом розміщення на території ІП виробництва електричних машин (виготовлення дронів, робототехніки та іншої продукції машинобудування для відстеження засобів наземного транспорту, спостереження за нижніми шарами атмосфери і потреб агропромислового комплексу), електричного устаткування і обладнання (виготовлення акумуляторних батарей тривалого терміну дії), інноваційного виробництва металургічної продукції (виготовлення легких і надміцних металевих сплавів з використанням нанодисперсних домішок), виробництва різної мінеральної продукції (виготовлення піноскла з високим рівнем міцності і теплопровідності), надання комп'ютерних послуг (розробка автоматизованих систем управління та програмного забезпечення для потреб виробничих підприємств).

На території парку «Industrial Forpost» також передбачається створення бізнес-інкубатору та відкриття виставкового центру з метою інфраструктурного забезпечення сприятливих умов для науково-дослідної і виставково-ярмаркової діяльності учасників індустріального парку та їх

потенційних партерів по кооперації. За оцінками ініціаторів створення ІП, відкриття «Industrial Forpost» дозволить залучити понад 147,5 млн дол. США інвестицій, завдяки чому протягом 2020-2024 рр. буде створено близько 2500 тис. робочих місць, а ВВП України додатково зросте на 0,92 відсоткових пункти або на 859,6 млн дол. США. При цьому близько 700 млн дол. з них становитиме валовий продукт самого ІП, а решту – валовий продукт інших економічних агентів-резидентів України, ділова активність яких зросте завдяки співпраці з учасниками та керуючою компанією парку. Обсяги промислового виробництва додатково збільшаться на 2,24 %, сектору послуг – на 0,90 %, сільськогосподарського сектора – на 0,14 %. Найбільше зростання очікується в металургійній галузі – 6,09%, виробництві машин і обладнання – 4,85%, електричного устаткування – 4,58 %, продукції машинобудування – 3,83 %. Помітним очікується зростання також у секторі транспортних та телекомунікаційних послуг – понад 1 % [20].

Однак слід принципово зазначити, що далеко не всі міста України мають такий потужний потенціал надання підтримки індустріальним паркам за рахунок місцевого бюджету, як м. Дніпро, у зв'язку з чим перспективи запуску «Industrial Forpost» є радше винятком з загальної тенденції функціонування ІП як механізму залучення інвестицій у вітчизняний промисловий розвиток.

З метою перетворення індустріальних парків на реальний механізм розвитку промисловості в Україні у першому читанні було прийнято за основу законодавчий пакет (№№2554а-д та 2555а-д), який запроваджує податкові та митні інвестиційні стимули для нових вітчизняних виробництв через механізм індустріальних парків. З усього арсеналу стимулів, що використовуються в міжнародній практиці, законопроекти 2554а-д та 2555а-д передбачають лише кілька податкових преференцій, серед яких:

- звільнення на 5 років від податку на прибуток та на наступні 5 років половинна ставка (9 %) і лише за умови реінвестування цих коштів у розвиток виробництва;
- звільнення від ввізного мита на обладнання та устаткування для облаштування та здійснення господарської діяльності в межах ІП;
- розстрочка на 5 років імпортного ПДВ на обладнання та устаткування для облаштування та здійснення господарської діяльності в межах ІП;
- можливість отримання фіскальних стимулів з податку на нерухоме майно, земельного податку та орендної плати за користування земельною ділянкою державної чи комунальної форми власності, на якій створено ІП, за рішенням місцевої влади [21; 22].

Разом з цим, законопроекти 2554а-д та 2555а-д містять чіткі норми прямої дії, які вимагають:

- здійснення профільної виробничої та науково-дослідницької діяльності;
- легальну зайнятість – учасник ІП повинен найняти щонайменше 30 співробітників;
- середню зарплату не менше 3-х мінімальних, тобто понад 11,1 тис. грн.

Набуття чинності цих законодавчих ініціатив, запровадження відповідного пакету стимулів повинні стати першим кроком на шляху до розбудови мережі реально діючих вітчизняних індустріальних парків. Надалі в Україні необхідно докласти набагато більших зусиль, щоб створити рівні умови для інвесторів у зіставленні з країнами-конкурентами, де існує можливість залучати кредити під 2 % річних, де вже є мережі індустріальних парків та СЕЗ з податковими канікулами та преференціями, де новим інвесторам і роботодавцям надають бюджетні компенсації за створення робочих місць до 50 % їх капітальних витрат, де промисловцям з 30-відсотковою знижкою від ринкової вартості продають електрику та газ, де внутрішні виробники надійно захищені від сірого імпорту, де земля під виробництво надається практично на безоплатній основі.

Безперечно, вирівнювати конкурентні умови щодо залучення промислових інвестицій відносно інших країни можливо різними інструментами. Один із них полягає у тому, щоб змінювати інвестиційні умови одразу в масштабі усієї країни для всіх галузей або для окремої галузі. Інший – у тому, щоб створювати «точки зростання», як ті ж індустріальні парки. Останній підхід («точки зростання») відрізняється від першого (екстериторіального) тим, що він:

- більш «сфокусований» на розвиток, адже в парках стимулюється тільки найкорисніша для країни виробнича та науково-дослідна діяльність, а не торгівля чи видобуток корисних копалин.
- найбільш безпечний з фіскальної точки зору, адже не створює серйозних загроз вимивання податкової бази, що часто в умовах недосконалого контролю з боку держави є побічним ефектом першого підходу (екстериторіального).

На користь обрання стратегії промислового розвитку через індустріальні парки свідчить також те, що вони є інструментом економічної політики горизонтального впливу, де інвестиційні стимули передбачені не для якоїсь окремої галузі, а для усієї переробної промисловості (крім виробництва алкоголю і тютюнових виробів), науково-дослідної діяльності та діяльності в сфері ІТ. Тобто немає жодної вибіркості по галузях виробництва – мова йде про харчову промисловість, фармацевтику, легку промисловість, металургію, машинобудування, вагонобудування, суднобудування, приладобудування, автомобільну, авіаційну оборонну промисловість тощо. При цьому видобувна промисловість не отримує

жодних інвестиційних стимулів. Гарантією цього є прийняття Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку мережі індустріальних парків в Україні» [23], що вилучив видобувну промисловість з переліку видів діяльності, якими дозволено займатись на території українських ІП.

Отже, вітчизняна економіка володіє колосальним потенціалом активізації промислового розвитку через механізм індустріальних парків за умов реалізації пакету реформ, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості ІП. З огляду на існуючі проблеми у вітчизняній практиці господарської діяльності, нагальними заходами сприяння розвитку індустріальних парків, які повинні доповнити передбачені законопроектами 2554а-д та 2555а-д ініціативи, на наше переконання, є наступні:

- стимули для реінвестування прибутків у промисловість та науку – 200 % амортизація необоротних активів виробничого та наукового призначення для підприємств індустріальних парків;
- звільнення від сплати земельного податку земель промисловості на умовах спрямування «вивільнених» коштів на модернізацію та розвиток виробництва;
- державна фінансова підтримка високотехнологічного виробництва та несировинного експорту за рахунок 3 %-го промислово-сировинного збору з експорту необробленої промислової сировини;
- безкоштовне приєднання до інженерних мереж для резидентів ІП за рахунок інвестиційної складової тарифу;
- доступні довгострокові кредити виробникам та підприємцям – створення Банку відбудови і розвитку з залученням коштів міжнародних фінансових організацій для надання дешевих і «довгих» кредитів промисловим виробникам;
- фінансова підтримка несировинного експорту – запуск експортно-кредитного агентства для страхування і гарантування експортних контрактів та часткової компенсації відсотків за експортними кредитами виробників;
- надання переваги українській продукції при державних закупівлях – реалізація програми розумного імпортозаміщення в публічному секторі економіки згідно із законом «Купуй українське, плати українцям!»;
- реалізація масштабних інфраструктурних проектів у сфері транспорту, енергетики, промисловості, (у тому числі, за моделлю державно-приватного партнерства із залученням національних та іноземних стратегічних інвесторів).

Реалізація комплексу вищезазначених промислових реформ уже в середньостроковій перспективі сприятиме створенню до 100 індустріальних парків у всіх регіонах України, в які може бути залучено понад 10 млрд дол. США внутрішніх та іноземних інвестицій. Так Західних регіон має значний потенціал відкриття індустріальних парків, що об'єднуюватимуть підприємства деревообробної, меблевої, целюлозно-паперової галузей в умовах дії мораторію на експорт необробленої деревини і належного упорядкування внутрішнього ринку лісоматеріалів. На Причорноморському напрямку ІП можуть дати поштовх відродженню вітчизняного суднобудування. У Подільському регіоні ІП можуть стати каталізатором розвитку харчової промисловості України. В центральній-східній частині ІП дозволять залучити необхідний обсяг інвестицій для відродження вітчизняного вагонобудування, аерокосмічної галузі, металургійного сектору тощо.

Результати економіко-математичного моделювання в GTAP вказують, що залучення 10 млрд дол. США інвестицій завдяки реалізації запропонованих ініціатив за вказаними секторами економіки сприятиме зростанню обсягів промислового виробництва в Україні у середньостроковій перспективі на 62,7 % (зокрема, харчової промисловості – на 48,4 %, металургії – на 53,4 %, хімічної галузі – на 63,7 %, транспортних засобів і запчастин до них – на 79,5 %, виробництва машин та обладнання – на 80,1 %, деревообробної галузі – на 84,4 %) та зростанню його частки у ВВП з нинішніх 14,2 % до 20,1 % (рис. 2).

Будівельний сектор України зросте на 15,2 %. ВВП при цьому збільшиться на 14,6 % (додаткові 1,5 відсоткові пункти зростання на рік), експорт продукції переробної промисловості зросте на 73,0 %, а її частка в загальному обсязі товарного експорту з нинішніх 15,9 % до 21,5 % (рис. 3).

Перерозподіл міжнародних потоків ресурсів та капіталу на користь України сприятиме зростанню загальних обсягів доходів вітчизняних виробників на 5,7 млрд дол. США, а заощаджень, що можуть бути реінвестовані у подальший розвиток, на 1,8 млрд дол. Таким чином навіть з урахуванням всіх наданих податкових преференцій, надходження до бюджетів усіх рівнів в кінцевому підсумку збільшаться на 1,02 млрд дол. США. Рівень безробіття населення знизиться на 2,7 в.п. (рис. 4).

Висновки та перспективи подальших розвідок

Міжнародний досвід засвідчує важливу роль діяльності індустріальних парків у забезпеченні випереджального розвитку економіки в певних країнах світу. Відсутність належних, законодавчо встановлених інвестиційних стимулів обумовлює низьку ефективність функціонування індустріальних парків в Україні на поточному етапі. Однак імплементація промислового пакету реформ, спрямованого

на наближення привабливості умов господарської діяльності в індустріальних парках України до рівня країн-сусідів (Туреччини, Польщі), дозволить здійснити інвестиційний стрибок, що подолає існуючі тенденції деіндустріалізації та деградації промислового потенціалу, і забезпечить низку позитивних системних ефектів, серед яких: зростання рівня зайнятості і зменшення відтоку кваліфікованих кадрів за кордон; зростання реальних доходів населення, збільшення несировинного випуску та експорту; збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів та фінансування соціальних ініціатив; входження України до клубу промислово розвинутих країн та довгострокова макрофінансова стабілізація.

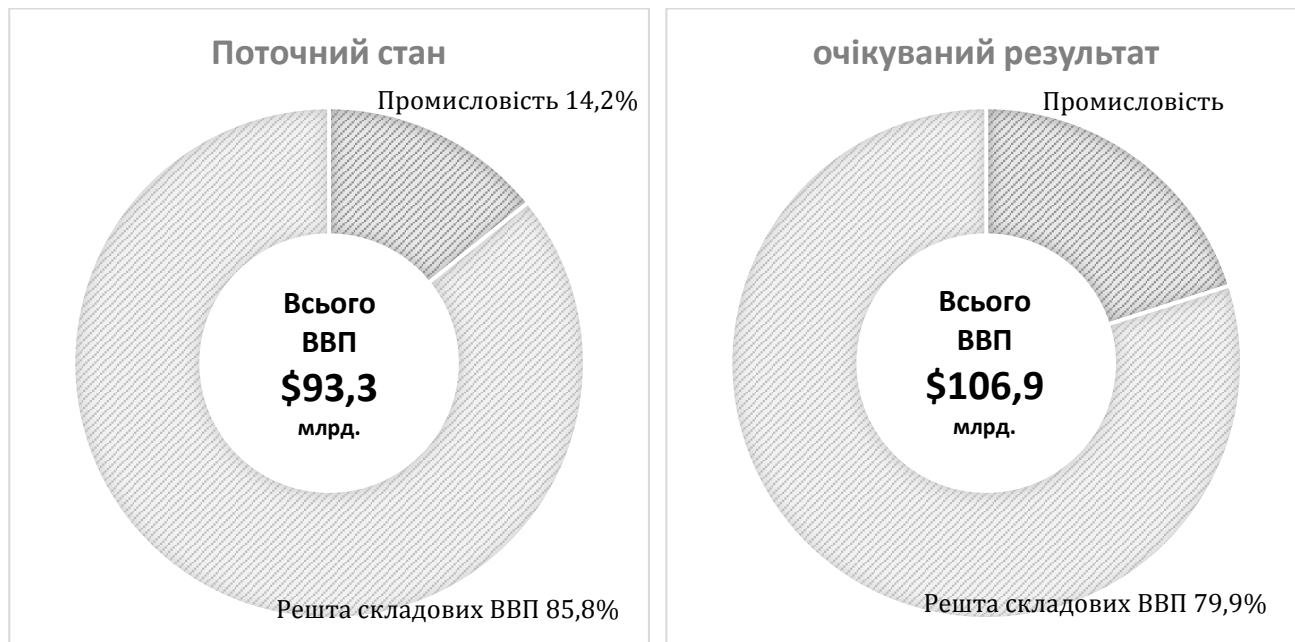

Рис. 2. Очікуване зростання ВВП України та частки в ньому промислового сектору за умов удосконалення режиму інвестування в індустріальні парки

**Розраховано й укладено на основі розрахунків автора, проведених на базі ДНДІМЕ з використанням GTAP model.*

Рис. 3. Прогноз зміни частки готової продукції в структурі експорту за умов удосконалення режиму інвестування в індустріальні парки

**Розраховано й укладено на основі розрахунків автора, проведених на базі ДНДІМЕ з використанням GTAP model.*

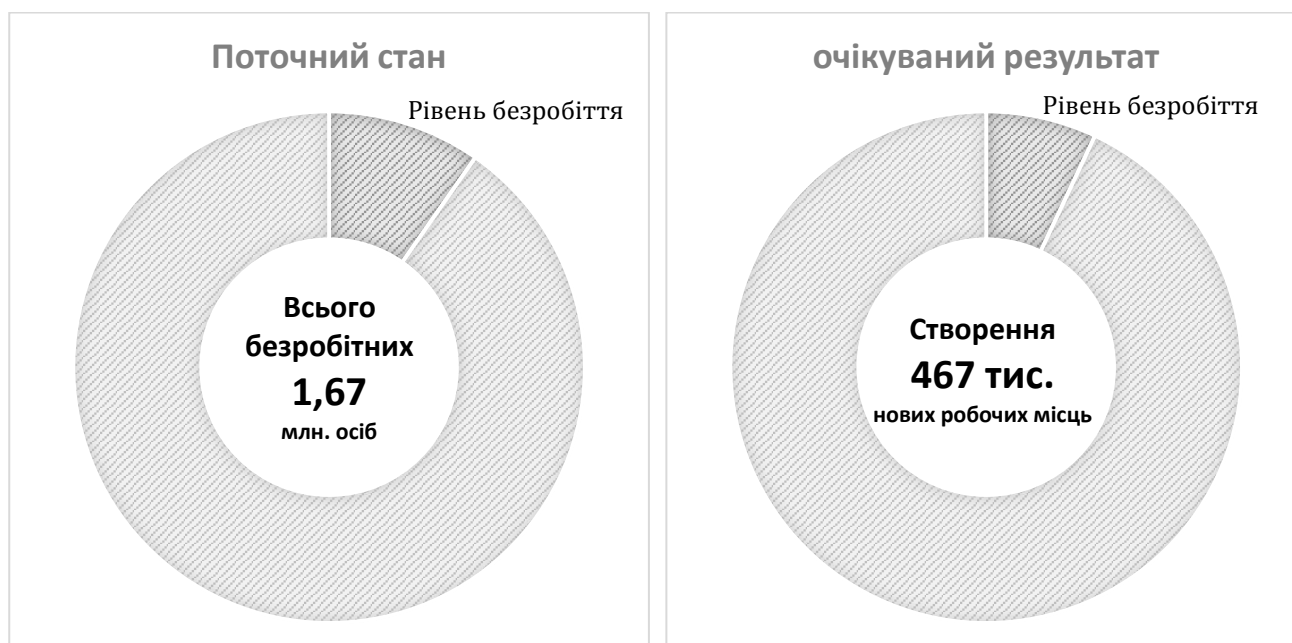

Рис. 4. Очікуване зниження рівня безробіття в Україні та збільшення кількості зайнятих за умов удосконалення режиму інвестування в індустріальні парки

**Розраховано й укладено на основі розрахунків автора, проведених на базі ДНДПМЕ з використанням GTAP model.*

Першочерговим кроком на шляху перетворення індустріальних парків на реально працюючий механізм промислового розвитку в Україні є прийняття загального законодавчого пакету (№2554а-д і №2555а-д), що запроваджує податкові та митні інвестиційні стимули для нових виробництв у рамках індустріальних парків. Однак широкомасштабна реіндустріалізація національної економіки на сучасній технологічній основі можлива лише при «вирівнюванні» привабливості умов господарської діяльності в індустріальних парках України та країн-сусідів. Це потребує прийняття комплексного промислового пакету реформ, що міститиме стимули для реінвестування прибутків у промисловість та науку, звільнення від сплати земельного податку земель промисловості, безкоштовне приєднання до інженерних мереж (за рахунок інвестиційної складової тарифів), відкриття Банку розвитку і експортно-кредитного агентства, надання переваги українській продукції при державних закупівлях і реалізацію масштабних інфраструктурних проектів на засадах державно-приватного партнерства.

Україна має колосальний потенціал активізації промислового розвитку через механізм індустріальних парків. Формування та реалізація комплексної промислової політики за вищевказаними напрямками сприятиме відкриттю близько 100 вітчизняних індустріальних парків, до яких буде залучено понад 10 млрд дол. США інвестицій з відповідними галузевими пріоритетами (харчова, деревообробна, меблева, целюлозно-паперова, машинобудівна, аерокосмічна, металургійна тощо) та з оптимальною регіональною диверсифікацією.

Це дозволить кардинально змінити на краще соціально-економічну траєкторію країни в термінах ключових макроекономічних показників: ВВП, інвестицій, зайнятості, доходів населення, випуску, експорту тощо.

Список літератури

1. Manufacturing, value added (% of GDP) / World Bank Group [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS>.
2. Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual, 1970-2016 / UNCTAD Statistics [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://unctadstat.unctad.org/wdsTableViewer/tableView.aspx?ReportId=96740>.
3. Global Competitiveness Report 2016-2017 / K. Schwab, World Economic Forum [Electronic Resource]. – Mode of access: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf.
4. Єгоров, І. Ю. Індустріальні парки в Україні: проблеми становлення та перспективи розвитку: монографія / І. Ю. Єгоров, О. М. Бойко, В. Ю. Грига; НАН України, ДУ "Ін-т економіки та прогнозування НАН України", М-во екон. розвитку і торгівлі України, Н.-д. екон. ін-т. – К.: [б. в.], 2015. – 139 с.

5. Гужва, І. Ю. Україна в глобальній торгівлі: монографія / І. Ю. Гужва. – К.: Зовнішня торгівля, 2015. – 235 с.
6. Панченко, В. Г. Вітчизняна практика та світовий досвід СЕЗ і ТПР: монографія / О.С. Чмир, В. Г. Панченко, Ю. В. Гусев, В. І. Пила; ред.: О. С. Чмир. – К. – Д.: Вістка: Постер Принт, 2013. – 252 с.
7. Федулова, Л. І. Напрями розвитку індустріальних парків щодо реалізації інноваційного потенціалу регіонів України / Л. І. Федулова // Економічні інновації. – 2013. – Вип. 53. – С. 296-305.
8. Чичиренко, Ю. В. Проблеми створення та функціонування індустріальних парків: аналіз та імплементація світового досвіду / Ю. В. Чичиренко, О. К. Котко // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. – 2014. – № 1. – С. 74-82.
9. Індустріальні парки в Україні: удосконалення політики стимулювання у контексті світового досвіду: аналіт. доп. / [А. П. Павлюк та ін.]; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К.: НІСД, 2014. – 49 с.
10. Лекарь, С. І. Міжнародні та вітчизняні реалії функціонування індустріальних парків / С. І. Лекарь // Економіка промисловості. – 2017. – № 1. – С. 80-94.
11. The Act of 20 October 1994 On Special Economic Zones [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.infor.pl/akt-prawny/562012,ustawa-o-specjalnych-strefach-ekonomicznych.html>.
12. East Marmara Development Agency [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://en.marka.org.tr/sayfa/202/250/document-archive>.
13. Турки планують створити в Чорному морі штучний острів / Новое время: Бизнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/u-chornomu-mori-stvorjat-shtuchnij-ostriv-1836532.html>.
14. Turkey at a Glance: Investment Zones / Investment Support and Promotion Agency of Turkey [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/SpecialInvestmentZones.aspx>.
15. GDP per capita, purchasing power parity (current international \$) / World Bank Group [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?view=chart>.
16. ECONOMIC ZONES IN THE ASEAN: Industrial Parks, Special Economic Zones, Eco Industrial Parks, Innovation Districts as Strategies for Industrial Competitiveness/ UNIDO Country Office in Viet Nam [Electronic Resource]. – Mode of access: https://www.unido.org/sites/default/files/2015-08/UCO_Viet_Nam_Study_FINAL_0.pdf
17. Підоричева, І. Досвід польських СЕЗ: у пошуках "антикрихкості" для України / І. Підоричева // Міжнародний громадсько-політичний тижневик «Дзеркало тижня». – 2017. – № 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/macrolevel/dosvid-polskih-sez-u-poshukah-antikrihkosti-dlya-ukrayini-257607_.html.
18. Про індустріальні парки / Закон України № 5018-VI від 21 червня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>.
19. Індустріальні парки в Україні: Інформація про індустріальні (промислові) парки, включені до Реєстру індустріальних (промислових) парків / Департамент залучення інвестицій Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=6463d3ba-aa13-4e54-8db9-f36642c43d9&tag=IndustrialniParkiVUkraini>.
20. Концепція створення та наповнення Індустріального парку «Industrial Forpost» / Агентство розвитку Дніпра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dda.dp.ua/project/industrialnyj-park>.
21. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки через індустріальні парки / Проект Закону № 2555а-д від 25.04.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58869.
22. Про внесення змін до розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки через індустріальні парки / Проект Закону № 2554а-д від 25.04.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58867.
23. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку мережі індустріальних парків в Україні / Закон України №818-VIII від 24.11.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/818-19>.

References

1. World Bank (2018). *Manufacturing, value added (% of GDP)*. Retrieved from: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS>.
2. UNCTAD (2018). *Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual, 1970-2016*. Retrieved from: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=96740>.

-
3. Schwab, K. (2017). *Global Competitiveness Report 2016-2017*. Retrieved from: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf.
 4. Yehorov, I. (2015). *Industrialni parky v Ukraini: problemy stanovlennia ta perspektyvy rozvytku*. Kyiv: National Academy of Science.
 5. Huzhva, I. (2015). *Ukraina v hlobalnii torhivli*. Kyiv: Foreign Trade.
 6. Panchenko, V. (2013). *Vitchyzniana praktyka ta svitovyi dosvid SEZ i TPR*. Dnipro: Poster Print.
 7. Fedulova, L. (2013). Napriamy rozvytku industrialnykh parkiv shchodo realizatsii innovatsiinoho potentsialu rehioniv Ukrainy. *Economic innovations*, 53.
 8. Chychyrenko, Yu (2014). Problemy stvorennia ta funktsionuvannia industrialnykh parkiv: analiz ta implementatsiia svitovoho dosvidu. *Bulletin of the Academy of Customs of Ukraine*, 1.
 9. Pavliuk, A. (2014). *Industrialni parky v Ukraini: udoskonalennia polityky stymuliuвання u konteksti svitovoho dosvidu*. Kyiv: National Institute for Strategic Studies.
 10. Lekar, S. (2017). Mizhnarodni ta vitchyzniani realii funktsionuvannia industrialnykh parkiv. *Economy of Industry*, 1.
 11. *The Act of 20 October 1994 On Special Economic Zones*. Retrieved from: <http://www.infor.pl/akt-prawny/562012,ustawa-o-specjalnych-strefach-ekonomicznych.html>.
 12. *East Marmara Development Agency*. Retrieved from: <http://en.marka.org.tr/sayfa/202/250/document-archive>.
 13. Novoie Vrema (2017). *Turky planuiut stvoryty v Chornomu mori shtuchnyi ostriv*. Retrieved from: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/u-chornomu-mori-stvorjat-shtuchnij-ostriv-1836532.html>.
 14. INSPAT (2017). *Turkey at a Glance: Investment Zones*. Retrieved from: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorguide/Pages/SpecialInvestmentZones.aspx>.
 15. World Bank (2018). *GDP per capita, purchasing power parity (current international \$)*. Retrieved from: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?view=chart>.
 16. UNIDO (2015). *ECONOMIC ZONES IN THE ASEAN: Industrial Parks, Special Economic Zones, Eco Industrial Parks, Innovation Districts as Strategies for Industrial Competitiveness*. Retrieved from: https://www.unido.org/sites/default/files/2015-08/UCO_Viet_Nam_Study_FINAL_0.pdf.
 17. Pidorycheva, I. (2017). Dosvid polskykh SEZ: u poshukakh "antykrykhkosti" dlia Ukrainy. *Dzerkalo tyzhnia*, 39.
 18. *The Law of Ukraine on Industrial Parks*. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>.
 19. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017). *Industrialni parky v Ukraini: Informatsiia pro industrialni (promyslovi) parky, vklucheni do Reiestru industrialnykh (promyslovykh) parkiv*. Retrieved from: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=6463d3ba-aa13-4e54-8db9-0f36642c43d9&tag=IndustrialniParkiVUkraini>.
 20. Dnipro Development Agency (2017). *Kontsepsiia stvorennia ta napovnennia Industrialnoho parku «Industrial Forpost»*. Retrieved from: <http://dda.dp.ua/project/industrialnyj-park>.
 21. *Draft Law on amendments to the Customs Code of Ukraine regarding the development of domestic production by stimulating the attraction of investments into the real sector of the economy through industrial parks*. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58869.
 22. *Draft Law on amendments to Section XX "Transitional Provisions" of the Tax Code of Ukraine regarding the development of domestic production by stimulating the attraction of investments into the real sector of the economy through industrial parks*. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58867.
 23. *The Law of Ukraine on On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the elimination of regulatory barriers for the development of a network of industrial parks in Ukraine*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/go/818-19>.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2018 р.